ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 16ης Ιανουαρίου 2003 *

Στην υπόθεση C-388/01,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη M. Πατακιά και τον R. Amorosi, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Ιταλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τον U. Leanza, επικουρούμενο από τον M. Fiorilli, avvocato dello Stato, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, επιφυλάσσοντας πλεονεκτήματα εισάγοντα δυσμενή διάκριση σχετικά με τις τιμές για την είσοδο σε μουσεία, μνημεία, αίθουσες τέχνης, χώρους αρχαιολογικών ευρημάτων, πάρκα και κήπους που έχουν χαρακτηριστεί δημόσια μνημεία, τα οποία χορηγούν οι αποκε-

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

ντρωμένες τοπικές ή εθνικές εποπτεύουσες αρχές μόνον στους άνω των 60 ή 65 ετών Ιταλούς υπηκόους ή στους κατοίκους της περιφέρειας αυτών των εποπτευουσών αρχών που διαχειρίζονται την εν λόγω πολιτιστική εγκατάσταση, και αποκλείοντας από αυτά τα πλεονεκτήματα τους τουρίστες υπηκόους άλλων κρατών μελών ή τους μη κατοίκους που πληρούν τις ίδιες αντικειμενικές προϋποθέσεις όσον αφορά την ηλικία, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 12 ΕΚ και 49 ΕΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-P. Puissochet, πρόεδρο τμήματος, R. Schintgen και Β. Σκουρή, N. Colneric και J. N. Cunha Rodrigues (εισηγητή), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: C. Stix-Hackl
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 10ης Οκτωβρίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 8 Οκτωβρίου 2001, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, βάσει του άρθρου 226 ΕΚ, προσφυγή με αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, επιφυλάσσοντας πλεονεκτήματα εισάγοντα δυσμενή διάκριση σχετικά με τις τιμές για την είσοδο σε μουσεία, μνημεία, αίθουσες τέχνης, χώρους αρχαιολογικών ευρημάτων, πάρκα και κήπους που έχουν χαρακτηριστεί δημόσια μνημεία, τα οποία χορηγούν οι αποκεντρωμένες τοπικές ή εθνικές εποπτεύουσες αρχές μόνον στους άνω των 60 ή 65 ετών Ιταλούς υπηκόους ή στους κατοίκους της περιφέρειας αυτών των εποπτευουσών αρχών που διαχειρίζονται την εν λόγω πολιτιστική εγκατάσταση, και αποκλείοντας από αυτά τα πλεονεκτήματα τους τουρίστες υπηκόους άλλων κρατών μελών ή τους μη κατοίκους που πληρούν τις ίδιες αντικειμενικές προϋποθέσεις όσον αφορά την ηλικία, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 12 ΕΚ και 49 ΕΚ.

Η εθνική νομοθετική ρύθμιση

2 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του διατάγματος 507 του Υπουργείου Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Φυσικού Τοπίου, της 11ης Δεκεμβρίου 1997, που φέρει τον τίτλο «Κανονισμός για τον καθορισμό εισόδου σε μνημεία, μουσεία, αίθουσες τέχνης, χώρους αρχαιολογικών ανασκαφών, πάρκα και κήπους που έχουν χαρακτηριστεί εθνικά μνημεία» (GURI αριθ. 35, της 12ης Φεβρουαρίου 1998, σ. 13), ορίζει τα εξής:

«Η είσοδος σε μνημεία, μουσεία, αίθουσες τέχνης, χώρους αρχαιολογικών ανασκαφών, πάρκα και κήπους που έχουν χαρακτηριστεί εθνικά μνημεία επιτρέπεται έναντι καταβολής εισιτηρίου η εγκυρότητα του οποίου μπορεί να μην εξαρτάται από την ημερομηνία εκδόσεως.»

3 Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 3, του ιδίου διατάγματος:

«Δωρεάν είσοδος χορηγείται:

[...]

e) στους Ιταλούς υπηκόους κάτω των δεκαοκτώ ετών ή άνω των εξήντα ετών. Οι επισκέπτες κάτω των δώδεκα ετών πρέπει να συνοδεύονται·

[...]».

4 Το διάταγμα 375 του ιδίου υπουργείου, της 28ης Σεπτεμβρίου 1999, που φέρει τον τίτλο «Κανονισμός περί τροποποιήσεως του Υπουργικού διατάγματος 507, της 11ης Δεκεμβρίου 1997, για τον καθορισμό εισόδου σε μνημεία, μουσεία, αίθουσες τέχνης, χώρους αρχαιολογικών ανασκαφών, πάρκα και κήπους που έχουν χαρακτηριστεί εθνικά μνημεία» (GURI αριθ. 253, της 27ης Οκτωβρίου 1999, σ. 20), προβλέπει στο μοναδικό του άρθρο:

«1. Το άρθρο 4 του διατάγματος 507, της 11ης Δεκεμβρίου 1997, τροποποιείται ως εξής:

a) στην παράγραφο 3, στοιχείο e, η πρώτη περίοδος αντικαθίσταται από την ακόλουθη: "στους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κάτω των δεκαοκτώ ετών ή άνω των εξήντα πέντε ετών·"

[...]».

Η προ της ασκήσεως προσφυγής διαδικασία

5 Μετά την ενώπιόν της υποβολή διαφόρων καταγγελιών κατά τη διάρκεια του 1998, η Επιτροπή διενήργησε έρευνα που κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η προτιμησιακή τιμή που εφαρμοζόταν στους ηλικιωμένους άνω των 60 ή 65 ετών για την είσοδο στο Παλάτι των Δόγηδων στη Βενετία (Ιταλία), καθώς και, μεταξύ άλλων, στα δημοτικά μουσεία των Ιταλικών πόλεων του Τρεβίζο, της Πάδοβας και της Φλωρεντίας, συνιστούσε δυσμενή διάκριση είτε λόγω ιθαγένειας είτε λόγω κατοικίας εις βάρος των υπηκόων των άλλων κρατών μελών πλην της Ιταλικής Δημοκρατίας.

6 Δεδομένου ότι διάφορες επιστολές με τις οποίες η Επιτροπή ζητούσε από την Ιταλική Κυβέρνηση να της παράσχει πληροφορίες συναφώς έμειναν αναπάντητες, η Επιτροπή απηύθυνε, την 1η Ιουλίου 1999, έγγραφο οχλήσεως στην Ιταλική Δημοκρατία.

7 Με έγγραφο της 5ης Οκτωβρίου 1999, οι ιταλικές αρχές πληροφόρησαν την Επιτροπή σχετικά με μια επικείμενη τροποποίηση του διατάγματος 507 ενόψει της επεκτάσεως σε όλους τους πολίτες των κρατών μελών του προτιμησιακού καθεστώτος τιμών εισόδου στα εθνικά μουσεία που επιφυλασσόταν μέχρι τούδε στους Ιταλούς υπηκόους. Οι εν λόγω αρχές διευκρίνισαν επιπλέον ότι η ευρεία ερμηνεία της ισχύουσας ρυθμίσεως επέτρεπε στην ουσία την εφαρμογή των επιδίκων σχετικών με την τιμή πλεονεκτημάτων σε όλους τους πολίτες της Κοινότητας.

8 Εκτιμώντας ότι η απάντηση της Ιταλικής Κυβερνήσεως δεν ήταν ικανοποιητική, η Επιτροπή τής απηύθυνε, στις 2 Φεβρουαρίου 2000, αιτιολογημένη γνώμη, τονίζο-

ντας, μεταξύ άλλων, ότι η ανακοινωθείσα τροποποίηση αφορούσε τα εθνικά μουσεία και μνημεία και όχι τα δημοτικά μουσεία στα οποία κατατάσσονται τα μουσεία της Φλωρεντίας, της Πάδοβας, του Τρεβίζο και της Βενετίας. Επιπλέον, η ευρεία ερμηνεία της ισχύουσας νομοθετικής ρυθμίσεως δεν αρκούσε για να εξαλειφθεί η παράβαση. Άλλωστε, κατά την υπουργική εγκύκλιο 1560, της 11ης Μαρτίου 1998, που έχει ως αντικείμενο την ερμηνεία του διατάγματος 507, η επέκταση του σχετικού με την τιμή πλεονεκτήματος που η ισχύουσα νομοθετική ρύθμιση επιφυλάσσει στους Ιταλούς υπηκόους επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του διαχειριστή του οικείου τουριστικού οργανισμού.

9 Στις 12 Οκτωβρίου 2000, υποβλήθηκε ενώπιον της Επιτροπής νέα καταγγελία σχετική με το Παλάτι των Δόγηδων κατά την οποία η δωρεάν είσοδος που χορηγείτο στους άνω των 60 ετών επιφυλασσόταν μόνο στους Ιταλούς υπηκόους.

10 Στις 13 Νοεμβρίου 2000, η Επιτροπή απηύθυνε επιστολή στην Ιταλική Δημοκρατία ζητώντας της εξηγήσεις, συναφώς, καθώς και αντίγραφο των σχετικών με την είσοδο στα διάφορα μουσεία στην Ιταλία κανονισμών. Επιπλέον, με έγγραφο της 2ας Απριλίου 2001, η Επιτροπή ζήτησε, μεταξύ άλλων, από τις ιταλικές αρχές να διευκρινίσουν τα μέσα με τα οποία στόχευαν να θέσουν τέρμα στη δυσμενή διάκριση εις βάρος των κοινοτικών υπηκόων, εξαιρέσει των Ιταλών υπηκόων, όσον αφορά τους ανήκοντες στους δήμους χώρους της ιταλικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

11 Δεδομένου ότι η Επιτροπή ουδεμία απάντηση έλαβε εντός της προθεσμίας δύο μηνών που είχε τάξει με την αιτιολογημένη γνώμη, αποφάσισε να ασκήσει την παρούσα προσφυγή.

Επί της προσφυγής

12 Το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι εθνική νομοθετική ρύθμιση περί της εισόδου στα μουσεία κράτους μέλους εισάγουσα διάκριση εις βάρος μόνον των αλλοδαπών τουριστών απαγορεύεται, έναντι των υπηκόων των άλλων κρατών μελών, από τα άρθρα 7 και 59 της Συνθήκης ΕΟΚ (τα οποία κατέστησαν, αντιστοίχως, άρθρα 6 και 59 της Συνθήκης ΕΚ, νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 12 ΕΚ και 49 ΕΚ) (απόφαση της 15ης Μαρτίου 1994, C-45/93, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 1994, σ. I-911).

13 Επίσης από τη νομολογία του Δικαστηρίου (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 1989, C-3/88, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1989, σ. 4035, σκέψη 8) προκύπτει ότι η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, της οποίας το άρθρο 49 ΕΚ αποτελεί ειδική έκφραση, απαγορεύει όχι μόνον τις πρόδηλες διακρίσεις που βασίζονται στην ιθαγένεια, αλλά και όλες τις συγκεκαλυμμένες μορφές διακρίσεως, οι οποίες, με την εφαρμογή άλλων κριτηρίων διακρίσεως, καταλήγουν στην πραγματικότητα στο ίδιο αποτέλεσμα.

14 Τούτο συμβαίνει, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση μέτρου στηριζόμενου στο κριτήριο της κατοικίας, καθόσον είναι δυνατό να αποβαίνει σε βάρος, κατά κύριο λόγο, των υπηκόων άλλων κρατών μελών, κατά το μέτρο που οι μη κάτοικοι ημεδαπής είναι συνήθως και μη ημεδαποί (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 29ης Απριλίου 1999, C-224/97, Ciola, Συλλογή 1997, σ. I-2517, σκέψη 14). Είναι αδιάφορο, συναφώς, ότι το επίδικο μέτρο πλήττει, ενδεχομένως, τόσο τους ημεδαπούς που κατοικούν σε άλλα τμήματα της εθνικής επικράτειας όσο και τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών. Για να μπορεί ένα μέτρο να χαρακτηριστεί ως μέτρο που δημιουργεί διακρίσεις, δεν χρειάζεται το μέτρο αυτό να έχει ως αποτέλεσμα να ευνοεί το σύνολο των ημεδαπών ή να περιάγει σε δυσμενή θέση αποκλειστικά και μόνο τους υπηκόους άλλων κρατών μελών χωρίς να θίγει τους ημεδαπούς (βλ., υπ' αυτή την έννοια, μεταξύ άλλων, την απόφαση της 6ης Ιουνίου 2000, C-281/98, Angonese, Συλλογή 2000, σ. I-4139, σκέψη 41).

15 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η δωρεάν είσοδος σε μουσεία, μνημεία, αίθουσες τέχνης, χώρους αρχαιολογικών ανασκαφών, πάρκα και κήπους που έχουν χαρακτηριστεί δημόσια μνημεία, την οποία χορηγούν οι αποκεντρωμένες τοπικές ή εθνικές εποπτεύουσες αρχές, επιφυλάσσεται μόνο στους Ιταλούς υπηκόους ή μόνο στους κατοίκους της περιφέρειας των αρχών που διαχειρίζονται το εν λόγω δημόσιο μουσείο ή μνημείο, μεταξύ άλλων στους άνω των 60 ή 65 ετών, κατά τρόπον ώστε να αποκλείονται από το πλεονέκτημα της δωρεάν εισόδου οι τουρίστες υπήκοοι άλλων κρατών μελών ή οι μη κάτοικοι που πληρούν τις ίδιες αντικειμενικές προϋποθέσεις όσον αφορά την ηλικία.

16 Η Ιταλική Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί ότι οι τροποποιήσεις που το διάταγμα 375 επέφερε στο άρθρο 4 του διατάγματος 507, προκειμένου να επεκτείνει στους υπηκόους όλων των κρατών μελών το σχετικό με την τιμή πλεονέκτημα, δεν αφορούν τα μουσεία ούτε τα άλλα μνημεία που διαχειρίζονται οι αποκεντρωμένες τοπικές ή εθνικές εποπτεύουσες αρχές.

17 Η Επιτροπή αναγνωρίζει κατ' αυτόν τον τρόπο ότι το διάταγμα 375 έθεσε τέρμα στη φερόμενη παράβαση όσον αφορά τα μουσεία και τα μνημεία που διαχειρίζεται το κράτος και υπενθυμίζει ότι η παρούσα προσφυγή αφορά αποκλειστικά τις σχετικές με τις τιμές ρυθμίσεις που εφαρμόζονται στα μουσεία και στα μνημεία που διαχειρίζονται οι αποκεντρωμένες τοπικές ή εθνικές εποπτεύουσες αρχές.

18 Η Ιταλική Δημοκρατία προβάλλει ωστόσο διαφορετικούς λόγους γενικού συμφέροντος προκειμένου να δικαιολογήσει τα επίμαχα σχετικά με την τιμή πλεονεκτήματα. Αφενός, όσον αφορά το κόστος που συνεπάγεται η διαχείριση των πολιτιστικών αγαθών, η δωρεάν πρόσβαση σε αυτά δεν μπορεί να αφίσταται της οικονομικής παραμέτρου. Αφετέρου, η πλεονεκτική μεταχείριση που επιφυλάσσεται στους Ιταλούς υπηκόους ή σε ορισμένους κατοίκους δικαιολογείται από λόγους συνοχής του φορολογικού συστήματος, καθόσον τα εν λόγω πλεονεκτήματα συνιστούν αντάλλαγμα της καταβολής φόρων με τους οποίους αυτοί οι υπήκοοι ή κάτοικοι συμμετέχουν στη διαχείριση των εν λόγω τοποθεσιών.

19 Κατ' αρχάς, καθόσον τα επίδικα σχετικά με την τιμή πλεονεκτήματα προβλέπουν διάκριση που βασίζεται στο κριτήριο της ιθαγένειας, επιβάλλεται να υπομνηστεί ότι

τέτοια πλεονεκτήματα δεν συμβιβάζονται με το κοινοτικό δίκαιο παρά μόνον αν προκύπτουν από ρητή διάταξη θεσπίζουσα εξαίρεση, όπως το άρθρο 46 ΕΚ, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 55 ΕΚ, ήτοι τη δημόσια τάξη, τη δημόσια ασφάλεια και τη δημόσια υγεία. Στόχοι οικονομικής φύσεως δεν μπορούν να συνιστούν λόγους δημοσίας τάξεως υπό την έννοια του άρθρου 46 ΕΚ (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 1995, C-484/93, Svensson και Gustavsson, Συλλογή 1995, σ. I-3955, σκέψη 15).

20 Κατά συνέπεια, κατά το μέτρο που ούτε η ανάγκη διατηρήσεως της συνοχής του φορολογικού συστήματος ούτε οι συλλογισμοί οικονομικής φύσεως που επικαλείται η Ιταλική Κυβέρνηση συνιστούν εξαιρέσεις αναγνωριζόμενες από το άρθρο 46 ΕΚ, τα επίδικα σχετικά με την τιμή πλεονεκτήματα είναι ασυμβίβαστα με το κοινοτικό δίκαιο, καθόσον επιφυλάσσονται μόνο στους Ιταλούς υπηκόους.

21 Στη συνέχεια, κατά το μέτρο που τα εν λόγω σχετικά με την τιμή πλεονεκτήματα προβλέπουν διάκριση στηριζόμενη στο κριτήριο της κατοικίας, επιβάλλεται να εξεταστεί αν οι δικαιολογήσεις που επικαλείται η Ιταλική Κυβέρνηση συνιστούν υπέρτερους λόγους γενικού συμφέροντος που μπορούν να δικαιολογήσουν τέτοια πλεονεκτήματα.

22 Όσον αφορά, πρώτον, τους λόγους οικονομικής φύσεως που προβάλλει η Ιταλική Κυβέρνηση, αρκεί να υπενθυμιστεί ότι κανείς σκοπός αμιγώς οικονομικής φύσεως δεν μπορεί να δικαιολογήσει την επιβολή περιορισμών σε θεμελιώδη ελευθερία που καθιερώνει η Συνθήκη (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 6ης Ιουνίου 2000, C-35/98, Verkooijen, Συλλογή 2000, σ. I-4071, σκέψη 48).

23 Όσον αφορά, δεύτερον, την ανάγκη διατηρήσεως της συνοχής του φορολογικού συστήματος η οποία αναγνωρίστηκε, στην απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 1992, C-204/90, Bachmann (Συλλογή 1992, σ. I-249), ως δυνάμενη να δικαιολογήσει ρυθμίσεις ικανές να περιορίσουν τις θεμελιώδεις ελευθερίες που εγγυάται η Συνθήκη, επιβάλλεται να υπομνηστεί ότι στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Bachmann, καθώς και η εκδοθείσα την ίδια ημέρα απόφαση C-300/90, Επιτροπή κατά Βελγίου (Συλλογή 1992, σ. I-305), υφίστατο άμεσος σύν-

δεσμος μεταξύ, αφενός, της δυνατότητας εκπτώσεως των εισφορών και, αφετέρου, της φορολογήσεως των ποσών που οφείλονταν από τους ασφαλιστές σε εκτέλεση συμβάσεων ασφαλίσεως γήρατος και θανάτου σύνδεσμος που έπρεπε να διατηρηθεί για τη διασφάλιση της συνοχής του οικείου φορολογικού συστήματος (βλ., συναφώς, μεταξύ άλλων, την προπαρατεθείσα απόφαση Svensson και Gustavsson, σκέψη 18· την απόφαση της 27ης Ιουνίου 1996, C-107/94, Asscher, Συλλογή 1996, σ. I-3089, σκέψη 58, της 16ης Ιουλίου 1998, C-264/96, ICI, Συλλογή 1998, σ. I-4695, σκέψη 29, και της 28ης Οκτωβρίου 1999, C-55/98, Vestergaard, Συλλογή 1999, σ. I-7641, σκέψη 24).

24 Εν προκειμένω, δεν υφίσταται τέτοιου είδους άμεσος σύνδεσμος μεταξύ οποιασδήποτε φορολογήσεως, αφενός, και της εφαρμογής προτιμησιακών τιμών για την είσοδο στα δημόσια μουσεία και μνημεία που αφορά η προσφυγή λόγω παραβάσεως, αφετέρου. Τούτο ισχύει πολλώ μάλλον εφόσον το επίδικο σχετικό με την τιμή πλεονέκτημα είναι συνάρτηση του γεγονότος ότι ο ενδιαφερόμενος είναι κάτοικος της περιφέρειας της τοπικής εποπτεύουσας αρχής που διαχειρίζεται το οικείο δημόσιο μουσείο ή μνημείο, κατ' αποκλεισμό των λοιπών κατοίκων της Ιταλίας οι οποίοι φορολογούνται επίσης στο ίδιο κράτος μέλος.

25 Επομένως, τα επίδικα σχετικά με τις τιμές πλεονεκτήματα είναι επίσης ασυμβίβαστα με το κοινοτικό δίκαιο, καθόσον επιφυλάσσονται μόνο στους κατοίκους της περιφέρειας των εποπτευουσών αρχών που διαχειρίζονται το οικείο δημόσιο μουσείο ή μνημείο.

26 Τέλος, η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι οι ρυθμίσεις που εισήγαγαν τα σχετικά με την τιμή πλεονεκτήματα δεν εμπίπτουν στην αρμοδιότητά της. Αφορούν μουσεία ή άλλους τόπους εκθέσεων που διαχειρίζονται οι τοπικές εποπτεύουσες αρχές, ενώ, σύμφωνα με το άρθρο 47 του διατάγματος 616 του Προέδρου της Δημοκρατίας, της 24ης Ιουλίου 1977 (GURI αριθ. 234, της 29ης Αυγούστου 1977, τακτικό συμπλήρωμα, III, σ. 3), «όλες οι υπηρεσίες και οι δραστηριότητες σχετικά με την ύπαρξη, τη συντήρηση, τη λειτουγία, τη δημόσια πρόσβαση και την ανάπτυξη των μουσείων, των συλλογών που εμφανίζουν καλλιτεχνικό, ιστορικό και βιβλιογραφικό ενδιαφέρον [...] που ανήκουν στην περιφέρεια ή σε άλλες εποπτεύουσες αρχές, περιλαμβανομένων των μη περιφερειακών, που υπόκεινται στον έλεγχό τους ή, εν πάση περιπτώσει, που

εμφανίζουν τοπικό ενδιαφέρον» εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των περιφερειών.

27 Συναφώς, επιβάλλεται να υπομνηστεί ότι ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεστεί καταστάσεις της εσωτερικής έννομης τάξης του για να δικαιολογήσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο. Αν κάθε κράτος μέλος είναι ελεύθερο να κατανέμει, όπως νομίζει, τις κανονιστικές αρμοδιότητες στο εσωτερικό του, παραμένει ωστόσο, βάσει του άρθρου 226 ΕΚ, υπεύθυνο έναντι της Κοινότητας για την τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 1991, C-33/90, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1991, σ. I-5987, σκέψη 24).

28 Ενόψει των προεκτεθέντων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ιταλική Δημοκρατία, επιφυλάσσοντας πλεονεκτήματα εισάγοντα δυσμενή διάκριση σχετικά με τις τιμές για την είσοδο σε μουσεία, μνημεία, αίθουσες τέχνης, χώρους αρχαιολογικών ευρημάτων, πάρκα και κήπους που έχουν χαρακτηριστεί δημόσια μνημεία, τα οποία χορηγούν οι αποκεντρωμένες τοπικές ή εθνικές εποπτεύουσες αρχές μόνον στους άνω των 60 ή 65 ετών Ιταλούς υπηκόους ή στους κατοίκους της περιφέρειας αυτών των εποπτευουσών αρχών που διαχειρίζονται την εν λόγω πολιτιστική εγκατάσταση, και αποκλείοντας από αυτά τα πλεονεκτήματα τους τουρίστες υπηκόους άλλων κρατών μελών ή τους μη κατοίκους που πληρούν τις ίδιες αντικειμενικές προϋποθέσεις όσον αφορά την ηλικία, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 12 ΕΚ και 49 ΕΚ.

Επί των δικαστικών εξόδων

29 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα η Ιταλική Δημοκρατία, η οποία ηττήθηκε, η Ιταλική Δημοκρατία πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) **Η Ιταλική Δημοκρατία, επιφυλάσσοντας πλεονεκτήματα εισάγοντα δυσμενή διάκριση σχετικά με τις τιμές για την είσοδο σε μουσεία, μνημεία, αίθουσες τέχνης, χώρους αρχαιολογικών ευρημάτων, πάρκα και κήπους που έχουν χαρακτηριστεί δημόσια μνημεία, τα οποία χορηγούν οι αποκεντρωμένες τοπικές ή εθνικές εποπτεύουσες αρχές μόνον στους άνω των 60 ή 65 ετών Ιταλούς υπηκόους ή στους κατοίκους της περιφέρειας αυτών των εποπτευουσών αρχών που διαχειρίζονται την εν λόγω πολιτιστική εγκατάσταση, και αποκλείοντας από αυτά τα πλεονεκτήματα τους τουρίστες υπηκόους άλλων κρατών μελών ή τους μη κατοίκους που πληρούν τις ίδιες αντικειμενικές προϋποθέσεις όσον αφορά την ηλικία, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 12 ΕΚ και 49 ΕΚ.**

2) **Καταδικάζει την Ιταλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.**

Puissochet Schintgen Σκουρής

Colneric Cunha Rodrigues

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 16 Ιανουαρίου 2003.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

J.-P. Puissochet